

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Кафедра міжнародних відносин та журналістики
Спеціальність 061 «Журналістика»

Бакалаврська дипломна робота

на тему:

Літературні видання України: тематика та проблематика

Виконала

Студентка IV-го курсу

Групи ЖУР-19-ЗН

Аджетей Вікторія Аджелей Дахлін

Науковий керівник

кандидат філологічних наук, доцент,

Завідувач кафедри міжнародних

відносин та журналістики

Момот Неля Миколаївна

(підпис студента)

(дата)

(підпис)

Попередній захист:

(Висновок: «До захисту в Екзаменаційній комісії»)

Завідувач кафедри _____

(Підпис)

(Прізвище, ініціали)

(Дата)

Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЛІТЕРАТУРНІ ВИДАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Поняття літературне видання та їх види	6
1.2. Огляд найбільших видавництв України	9
1.3. Стан друкованої преси України.....	16
РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЛІТЕРАТУРНИХ ВИДАНЬ УКРАЇНИ	25
2.1. Література для дітей та підлітків.....	25
2.2. Література для дорослих	30
2.3. Наукова література	34
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНИХ ВИДАНЬ В УКРАЇНІ.....	37
3.1. Основні проблеми друкування та популяризації літературних видань	37
3.2. Перспективи розвитку та поширення літературних видань в Україні ..	40
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Книговидання в Україні є досить успішною та прибутковою галуззю в суспільстві, оскільки книга – є джерелом духовних та культурних надбань, засобом самовдосконалення та самоосвіти. І сьогодні на український ринок потрапляють книги різного жанру, формату чи змісту, щоб задовольнити навіть самого найвибагливішого читача жанру.

Проте, особливої уваги завжди потребували літературні видання як для дітей, оскільки в дитячому віці закладається фундамент культури мовлення й спілкування, розвиваються комунікативні здібності, пізнавальна активність та образне творче мислення. У зв'язку з цим, основним завданням дитячої книги є сформувати у дітей інтерес до пізнання світу, усвідомлення себе у ньому, до реалізації розумового потенціалу, набуття естетичних смаків.

Так і для дорослої аудиторії читачів, оскільки незважаючи на велику кількість гаджетів та їх ролі у житті людини, книги залишаються джерелом мудрості.

Для того щоб книга була цікавою не лише за сюжетом, а й мала естетичний вигляд видавництва наповнюють її художнім оформленням, що має назву ілюстративного матеріалу, який покликаний розвивати уяву в читачів. Саме тому, досить часто при виборі літератури, у книгарні, покупець звертає увагу на зовнішній вигляд та ілюстрації в обраній книзі, і потім вже на змістовне наповнення.

Саме тому, аналіз книжкового ринку на сучасному етапі є важливою складовою не лише для розвитку видавничої справи, а й самоосвіти читачів не в залежності від їх віку, що є цікавою та **актуальною темою** для наукового дослідження.

Мета дипломної роботи полягає у дослідженні літературних видань в Україні, їх тематики та проблематики.

Реалізація даної мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- 1) Розглянути поняття літературне видання та їх види;
- 2) здійснити огляд найбільших видавництв України;
- 3) визначити тематику та проблематику художніх видань в Україні;
- 4) ознайомитися з проблемами та перспективами розвитку літературних видань в Україні;
- 5) звернути увагу на найбільші книжкові видавництва України.

Об'єктом дослідження є літературні видання України.

Предметом дослідження є тематика та проблематика літературних видань в Україні.

Методологія дослідження базується на сукупності загальнонаукових підходів і методів наукового пізнання в їх взаємозв'язку. Предмет і завдання дипломної роботи визначили вибір проблемно-тематичного методу вивчення обраної теми.

Використання описового методу дозволило дослідити особливості літератури в Україні. За допомогою синхроністичного методу було проаналізовано потужності найбільших книжкових видавництв та їх тематичні орієнтацію. При вивченні історіографії проблеми використовувався біографічний метод.

Зазначені підходи, принципи і методи наукового пізнання дозволяють ґрунтовно проаналізувати праці та інформацію з цієї теми, систематизувати та узагальнити дані для відображення об'єктивного, неупередженого погляду на дослідження особливостей тематики та проблематики літературних видань в Україні.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні особливостей тематики та проблематики літературних видань в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали та результати даного дослідження можуть бути використані у викладанні історії літератури, підготовці підручників та посібників з історії

книговидання, дитячої літератури у науково-дослідницькій роботі учнів, студентів, аспірантів.

Історіографічна база дослідження становить комплекс документальних джерел: опублікованих – наукові праці, підручники, довідники, словники з теми дослідження, фахові періодичні видання.

Для дослідження даної теми ґрунтовними є праці таких дослідників, як Б. В. Валуєнка [7], К. І. Волощука [15], М. П. Єфімової [23], І. В. Кондратюка [33], Н. Н. Таранова [11]. Питанням естетичної цілісності книги як художнього твору приділяли увагу такі літературознавці, як Н. Дзюбишина-Мельник [22], Н. Вернигора [11], Л. Кілініченко [32].

РОЗДІЛ 1. ЛІТЕРАТУРНІ ВИДАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Поняття літературне видання та їх види

Український книжковий ринок на сьогоднішній день пропонує широкий вибір видань, що відрізняються як за кількістю, так і за різноманітністю тематики, жанрової класифікації та типу видання. Він включає в себе низку друкованих видань, які задовольняють інформаційні потреби різних груп читачів. За метою спрямування на конкретну аудиторію, всі друковані видання можна упорядкувати у 13 груп: офіційні видання, наукові видання, науково-популярні видання, науково-виробничі видання, виробничо-практичні видання, нормативні виробничо-практичні видання, виробничо-практичні видання для аматорів, навчальні видання, громадсько-політичні видання, довідкові видання, видання для організації дозвілля, рекламні видання та літературно-художні видання.

Так, у науковій літературі можна простежити наступне визначення літературного художнього видання, яке говорить, що це видання, що містить твір (одне або декілька) художньої літератури. У творі художньої літератури засобом пізнання і відображення дійсності є художнє слово.

Художні літературні видання мають на меті ознайомлювати суспільство з творами художньої літератури, сприяти формуванню естетичного смаку, моральних принципів та високих моральних якостей, а також сприяти відпочинку. Читацька мета таких видань вкрай різноманітна.

Видання художньої літератури можуть бути класифіковані на наукові, науково-масові та масові, залежно від їхньої спрямованості та призначення.

Так, наукове видання творів художньої літератури відрізняється найбільшою повнотою відображення творчої спадщини письменника,

точністю тексту, ретельно зробленою роботою з довідковим апаратом. Цей тип видання призначений для дослідницької роботи.

Видання такого типу можуть бути представлені у формі повного зібрання творів або академічного зібрання творів, що охоплює всі написані письменником матеріали: завершені та незавершені твори, уривки, нариси, листи, щоденники, статті і таке інше.

Науково-масове видання, у свою чергу, не є настільки повним за своїм складом. Воно не включає всі твори письменника, а його науково-довідковий апарат має більш популярний характер. Коментарі в цьому виданні представляють собою зв'язну розповідь, а вступна стаття має за мету огляд творчості автора, літератури, епохи і так далі.

Науково-масове видання розраховане на широке коло читачів. Воно представлено у вигляді зібрання творів, що включає тільки найбільш значні твори письменника.

За адресністю читача книжкові товари поділяють на наступні групи:

Масове видання, призначене для широкого кола читачів, не обмежується віковими, професійними або освітніми межами читачів або споживачів. Зазвичай його друкується у великих накладах. У сучасних умовах масовими вважаються видання з накладом від 20 тисяч примірників і більше.

Видання для дітей та юнацтва: відповідно до специфіки читацької аудиторії ці видання потребують особливого художнього оформлення, поліпшеного поліграфічного виконання (шрифт, папір, ілюстрації) та специфічного формату. Це можуть бути казки, художні, науково-популярні твори тощо [15, с. 87].

Видання для дітей, залежно від вікової категорії читачів, поділяються на чотири групи:

- I група – видання для дітей віком до 5 років включно;
- II група – видання для дітей віком від 6 до 10 років включно;
- III група – видання для дітей віком від 11 до 14 років включно;

– IV група – видання для підлітків від 15 до 18 років включно.

Бібліотечні видання: ці видання розраховані на поповнення фондів існуючої мережі державних і відомчих бібліотек. Формуються відповідно до наявних чи нових бібліотечних серій. З-поміж найпопулярніших – «Бібліотека школяра» (художні твори за шкільною програмою), «Золота бібліотека школяра» (науково-популярні та пізнавальні твори), книги за держзамовленням, включені до Національної програми соціально значущих видань, ювілейні видання тощо.

Видання для службового використання є обсяжним масивом друкованої продукції, переважно спеціалізованого характеру, і містять інформацію, яка призначена для конкретних користувачів, таких як фізичні особи, заклади чи установи.

Замовники таких видань не прагнуть до їх широкого поширення, що зазначається відповідним грифом на титульній сторінці або звороті. Такі видання оформлюються без дотримання вимог державних стандартів, таких як ISBN, ББК, УДК і т.д.

Бібліофільські видання, здебільшого, є репринтами рідкісних видань або випусками з поліпшеним художнім та поліграфічним виконанням, які мають специфічний формат окремих книжкових шедеврів. Такі видання мають невеликий наклад, а їхня ціна може бути високою і малодоступною для звичайних читачів.

Показовими прикладами є відтворення першого видання «Енеїди» І. Котляревського, «Кобзаря» Т. Шевченка, Острозької Біблії, Пересопницького Євангелія.

Видання для сліпих: специфічний вид видань, призначений для сприйняття незрячими текстів завдяки рельєфно-крапковій системі письма, так званого шрифту Брайля, який читається з допомогою дотику пальцями рельєфно-крапкового зображення літер і малюнків.

Для цієї категорії читачів видаються також рельєфно-графічні посібники, в яких методом пресування полімерної плівки створюються

рельєфні рисунки, карти, плани і схеми. В Україні підготовку та видання цієї літератури здійснює спеціально створене державне видавництво.

За роками зростає популярність видання художньої літератури, яка друкується мовами різних народів світу, включаючи 1028 друкованих видань з тиражем 2524,7 тисячі примірників національними меншинами.

Серед українських та зарубіжних літературно-художніх видань для дорослих найбільш популярними є детективи, фентезі та любовні романи, які виділяються як за кількістю назв, так і за тиражами. Імена письменників, які створюють ці твори, повторюються з року в рік з незначними варіаціями. До таких авторів української літератури належать Андрій Кокотюха - Сімона Вілар, Сергій Майдуков, Світлана Талан, Ліна Костенко, Сергій Пономаренко.

Серед класиків української літератури найбільш поширені видання творів Тараса Шевченка і Івана Франка. Щодо зарубіжних авторів, одним з провідних письменників, який працює у різних жанрах, таких як жахи, трилер, фантастика, фентезі та містика, є Стівен Кінг. Кількість видань його творів складає 27, тираж - 120,0 тисяч примірників. Також популярними є твори Станіслава Лема (23 видання, тираж - 13,1 тисяч примірників), Артура Конана Дойла (22 видання, тираж - 85,4 тисяч примірників), Джека Лондона (14 видань, тираж - 28,3 тисяч примірників) і Ріггза Ренсома (13 видань, тираж - 198 тисяч примірників).

1.2. Огляд найбільших видавництв України

На сучасному етапі розвитку нашої держави важливе значення видавничо-поліграфічної галузі в національній економіці зумовлюється не лише обсягами виробленої продукції, а й її характером, призначенням і місцем у суспільстві.

Сьогодні видавнича справа і поліграфія виступають важливим засобом підвищення культурно-освітнього рівня громадян, їх виховання і мобілізації

на вирішення найважливіших завдань господарського та громадського характеру, оволодіння законами суспільного розвитку, боротьби за соціальний прогрес, демократію й свободу.

Видавнича справа та поліграфічна промисловість поступово стали сферами підприємницької діяльності. Попит на видавничу та друковану продукцію, її асортимент, кількість, ціни і вимоги до якості визначаються ринком. Ринкові відносини спонукають до активного формування нової видавничо-поліграфічної галузі.

Проте існують проблеми, зокрема, інформація про стан видавничо-поліграфічної галузі не є повною і не завжди достовірною, оскільки державні органи галузевого управління володіють лише обмеженими відомостями про діяльність суб'єктів видавничої справи та поліграфії

Для часткового вирішення цього питання була використана інформація, зібрана та узагальнена авторами в Державному комітеті статистики України згідно з розділами КВЕД 22.1 "видавнича справа" та 22.2 "поліграфічна діяльність" за період з 2001 по 2006 роки. Ми ставимо перед собою завдання загального аналізу тенденцій розвитку підприємництва в галузі видавничо-поліграфічної діяльності, виходячи з цих даних.

Економічний розвиток будь-якої країни в значній мірі залежить від наявності та ефективності господарської діяльності підприємств. В умовах складних періодів приватизації, політичної нестабільності, жорсткої зовнішньої конкуренції тощо, саме вітчизняні підприємці заклали основи ринкової економіки країни і з великою відповідальністю сприяли поступовому формуванню нового суспільного устрою.

Український поліграфічний ринок представлений державними і приватними газетами, журналами і книжковими видавництвами, спеціалізованими торговельними компаніями. Так, з часів отримання Україною незалежності кількість поліграфічних підприємств поступово зменшувалась. в останні роки ця тенденція не змінилась.

У 2006 році за класифікацією КВЕД 22.11.0 "видання газет" найбільшу кількість підприємств, а саме 53,9%, функціонувало в місті Києві. Значна частка таких підприємств також належала Львівській (10,0%), Харківській (6,1%), Донецькій областям та Автономній Республіці Крим (3,7%).

За КВЕД 22.12.0 "видання газет" найбільша кількість підприємств працювала в столиці (22%), а також у Львівській (6,6%), Донецькій (5,7%), Луганській (5,6%) та Автономній Республіці Крим (5,2%).

Щодо КВЕД 22.22.0 "інша поліграфічна діяльність", найбільше підприємств, а саме 30,9%, займалися цією діяльністю у Києві. Важливі регіони з високою кількістю підприємств у цій галузі включають Харківську (8,5%), Львівську (6,9%), Дніпропетровську (5,4%) та Донецьку (4,6%) області.

Додатково було складено рейтинг територіальних одиниць за кількістю підприємств щодо інших видів діяльності:

- за КВЕД 22.13.0 «видання журналів та періодичних публікацій» домінуюча частка підприємств розташована в столиці — 66,7%;
- подібний висновок можна зробити і відносно КВЕД 22.14.0 «видання звукозаписів», оскільки 82,8% видавничих структур знаходиться в Києві;
- за КВЕД 22.21.0 «друкування газет» вагома частка підприємств працює в Києві (16,7%), Львівській і Луганській областях (5,8%);
- за КВЕД 22.23.0 «брошурувально-палітурна та оздоблювальна діяльність» основну частку посідають Київ (32,6%) та Львівська область (12,8%);
- за КВЕД 22.24.0 «виготовлення друкарських форм» виробництво сконцентроване в Києві (18,8%), Львівській (10,9%) та Луганській (9,9%) областях;
- за КВЕД 22.25.0 «надання інших послуг у поліграфічній діяльності» домінують Київ (38,8%), Донецька (10,1%), Запорізька (6,2%) та Дніпропетровська (5,1%) області.

Основними центрами активного розвитку видавничо-поліграфічної галузі України є, безперечно, Київ, а також Львівська, Харківська, Донецька, Дніпропетровська та Луганська області.

У рейтингу за сумарним накладом лідером є видавництво "Клуб сімейного дозвілля", яке досягло рубежу 11 мільйонів примірників у 2017 році. До трійки лідерів також ввійшли видавництва "Підручники та посібники" з накладом 6 млн 198 тис. примірників та "Ранок" з накладом 5 млн 981 тис. примірників [54].

У другій групі видавництва сумарні наклади від 1 до 5 млн примірників. Цю групу складають дев'ять видавництв: "Генеза", "Видавничий дім "Пегас", "Кристал Бук", "Vivat", "Грамота", "Навчальна книга "Богдан", "Талант", Видавництво Старого Лева, "КМ- Букс» [54].

До третьої групи, яка має наклад від 500 тисяч до 1 мільйона примірників, входять 4 видавництва: «Видавництво 'Фоліо'», Видавничий дім «Школа», «Саміт-книга» та «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА- ГА". У 2017 році ці видавці не отримали замовлень від Міносвіти [54].

Група наступних 8 видавництв заявила про сумарний наклад від 100 тисяч до 500 тисяч: "Наш формат", АССА, "Рідна мова", "Основа", "Час майстрів", "Академія", "BOOKSHEP" та "Брайт Стар Паблішинг" [54].

У 2017 році 5 видавництв досягли сумарного накладу від 100 тисяч до 50 тисяч: "Книголав", "Читаріум", "Урбіно", "Зелений пес" та ВТФ "Перун" [54].

Дев'ять видавництв мали сумарний наклад менше 50 тисяч: "Астролябія", "Твердиня", Видавництво Анетти Антоненко, арт-видавництво "Nebo BookLab Publishing", "Кальварія", "Книги XXI", "Люта справа", "Родовід" та "Веселка" [54].

Загалом, середній відсоток замовлень МОН серед усіх опитаних видавців становить 10,5 %.

Рейтинг за найбільшим накладом однієї назви дещо змінює позиції видавництв. Найбільшим накладом може похвалитися видавництво "Саміт-

книга”, побивши абсолютний рекорд. “Перша кулінарна книга” Ектора Хіменеса Браво видана накладом 400 тис. примірників. Автор книги – ведучий популярного кулінарного шоу “Мастер шеф” на телеканалі СТБ.

Книга була видана на замовлення “АТБ-маркет” та розповсюджувалася у мережі цих торгових центрів. У липні головою наглядової ради “Книги рекордів України” було зафіксовано та підтверджено рекорд України із найбільшого накладу однієї назви.

Наклад однієї назви від 50 до 100 тисяч вдалося досягти трьом видавництвам: “Грамота”, “КСД” та “Основа”. Накладів однієї назви від 50 до 25 тисяч досягли видавництво “Підручники і посібники” та “Видавничий дім “Пегас”.

Книги 14 видавництв були видані з найбільшим накладом однієї назви, яка становила від 25 до 10 тисяч примірників. Крім того, 17 видавництв протягом останнього року не перевищили межу в 10 тисяч примірників для однієї назви.

У сфері видання дитячої книги в Україні діють понад 250 видавництв та організацій [15, с. 125]. Деякі з них спеціалізуються на виданні дитячих книг, таких як «Веселка», «Махаон-Україна» (Київ), «Ранок» (Харків), «Видавництво Старого Лева» (Львів), «Кашалот» (Івано-Франківськ), "Навчальна книга Богдан" (Тернопіль) та інші, тоді як інші видавництва є широко профільними.

Також можна сказати, що наразі кожна нерівномірне розташування видавництва дитячої літератури за географічною ознакою. Основні спеціалізовані центри виробництва дитячих книг знаходяться в Центральній (Київська область), Східній (Харківська область) та Західній (Львівська область) частинах України.

У Південних та Північних Україні наразі кількість спеціалізованих видавництв дитячої книги невелика. Зазвичай, дитячі книги імпортуються з центральних та східних регіонів. Проте, широкопрофільні видавництва також виготовляють окремі екземпляри дитячої літератури [15, с. 127].

Донедавна українські видавництва не приділяли достатньо уваги виданням для дітей від народження до 3-4 років. В цьому сегменті переважали недорогі видання з низькою художньою та поліграфічною якістю. Такі книжки рідко витримували друге чи третє випробування зубами або активними ручками дитини. Справді якісних видань для найменших виходило друком всього 5-10 на рік. Часто вони потрапляли до поціновувачів, не досягаючи масового споживача.

Серед найвідоміших видань минулих років можна згадати картонки від Творчої майстерні "Аграфка" - "Лічилка" та "Кольорові речі", серію картонок і книжок-іграшок від Видавництва Старого Лева, картонну "Абетку" від "Абабагаламаги", перекладну серію картонок про пригоди дівчинки Зої від Барбари Рід, улюблені книжки про хлопчика Каю від Навчальної книги - Богдан та інші.

Хоча на ринку все ще присутні багато недостатньо якісних видань для малят, проте з кожним роком з'являється все більше книжок-картонок та книжок-іграшок відповідного естетичного рівня, які відповідають віковим та санітарно-гігієнічним вимогам. Особливо показовим був 2017 рік, коли декілька видавництв започаткували серії якісних видань для малят.

Видавництво "Артбукс" пропонує серію картонок від ілюстраторки Марічки Рубан, серед яких особливо варто виділити "Книгу кольорів" та "Смачну лічбу". Той самий видавничий будинок також випустив "Живі кольори" (а ріком раніше - "Жива книжка" та "Мої каракульки") від сучасного французького ілюстратора Ерве Тюлля. Іншим видавництвом, що привернуло увагу до Тюлля, є "Основа", де перекладено "Гру в червоний, жовтий і синій", "Гру форм" та "Пальчикові змагання".

Якісну серію картонок від українських авторів та ілюстраторів започаткувало харківське видавництво «Читаріум»: тут вийшли друком «З равликом на прогулянці», «Пташина колискова», «Пливуть кораблі». Усі три написала Оксана Луцевська, а от ілюстрації виконали різні художниці: Даша Ракова, Світлана Балух та Катерина Степаніщева.

Видавництво "Основа" також варто згадати за їхню серію про пригоди Мімбо Джимбо від Якоба Мартіна Стріда та "З голови до ніг" від класики американської дитячої версії Еріка Карла. "Видавництво Старого Лева" додало до чудової серії про родину Кучерявих картонку Мар'яни Прохасько "Кучеряві заводять хом'ячка". Ілюстраторка Наталя Кащак спільно з видавництвом "Маміно" запропонувала сучасну візуальну інтерпретацію народної казки "Вовк під вікном".

Видавництво "Ранок" розпочало дуже потрібну і важливу серію "Читальня". Це книжки українських письменників та ілюстраторів, створені спеціально для початківців читачів з розумінням їхньої вікової специфіки. Книжки поділені за рівнями складності і доступні для будь-якого бюджету, оскільки ціна була знижена завдяки м'якій обкладинці та мінімальній кількості кольорів у ілюстраціях. У серії були опубліковані оповідання Тетяни Стус, Галини Ткачук, Сергія Лоскота, Ані Хромової, Лариси Денисенко та інших.

Щодо видавництв, котрі спеціалізуються на навчальній літературі, то їх кількість варіюється на цифрі 50-ти видавництв. До державних можна віднести «Освіта» та «Світ» – загальноосвітня школа; «Либідь» та «Вища школа» – ВНЗ.

Деякі з приватних видавництв, які можна відзначити, це "Генеза", "Грамота", "навчальна книга – Богдан", "Гімназія", "Підручники і посібники", "Освіта", "Академія" та "Центр учбової літератури" [10, с. 123].

Видавництво "Генеза" випускає книжки з 1992 року. Вони спеціалізуються на підручниках, навчальних посібниках, методичній та юридичній літературі, словниках, довідниках, енциклопедіях та художній літературі. Видавництво "Генеза" було першим, хто в Україні створив оригінальні підручники з історії України, всесвітньої історії, зарубіжної літератури, української мови та літератури, іноземних мов, біології та математики.

У грудні 2000 року було засновано ТОВ "Видавництво «Грамота»". Це видавництво спеціалізується на виданні підручників та посібників для початкової, середньої та старшої школи, професійно-технічної освіти, вищої школи, а також наукових, науково-популярних та мистецьких видань, а також художньої літератури. Книжки, видані цим видавництвом, займають провідні позиції в українських книжкових рейтингах і отримали багато престижних нагород. Підручники для загальноосвітніх навчальних закладів від 2005 року регулярно стають переможцями Всеукраїнського конкурсу підручників [36, с. 310].

Видавництво "Навчальна книга – Богдан" працює вже понад 15 років з метою задоволення потреб національної школи та вишу у навчальній літературі. Вони створюють нові оригінальні підручники, словники, методичні посібники, довідники та енциклопедичні видання, що відповідають сучасним світовим та державним стандартам

Крім того, видавництво друкує дитячу та художню літературу, перекладені твори відомих світових письменників. Видавництво здійснює також книготорговельну діяльність, співпрацює з більшістю видавництв України, зарубіжними видавництвами, має налагоджену власну мережу збуту, мережу магазинів «Дім книги». Для гуртових покупців існує гнучка система знижок.

Серія "Альма-матер" підручників та посібників, виданих видавничим центром "Академія" та видавництвом "Академвидав", характеризується високою науковою та методичною якістю, логічно структурованим текстом та чітким викладом змісту. Використання цих видань сприяє організації пам'яті та мислення, систематизації знань, раціональній підготовці до заліків і іспитів, а також сприяє фаховому самовдосконаленню та особистісному успіху [10, с. 124].

Учні середніх загальноосвітніх шкіл, гімназій і ліцеїв, а також абітурієнти знаходять у виданнях серії "Тести" цінний ресурс для розвитку аналітичних та пошукових навичок, які є необхідними під час тематичного

оцінювання на уроках та самостійного тестування знань перед вступом до вищих навчальних закладів. Видавництва "Академія" та "Академвидав" є лідерами в Україні у випуску словників-довідників (серія *Nota bene*) та енциклопедій (серія "Енциклопедія ерудита").

1.3. Стан друкованої преси України

Досліджуючи видавництва в Україні, неможливо оминати друковану пресу. Вона тісно пов'язана з розвитком видавничої справи та відіграє важливу роль у формуванні обізнаності в суспільстві. Друкована преса, що включає газети, журнали, брошури та інші видання, є необхідною складовою частиною медійного простору країни.

Вона виступає як надійне джерело інформації, яке забезпечує доступ до новин, аналітики, коментарів та думок експертів. Друкована преса розповсюджується широко серед читачів різного віку та інтересів, і є платформою для висловлювання різноманітних поглядів та точок зору.

Крім того, друкована преса сприяє розвитку видавничої справи в Україні. Вона стимулює попит на книжки та інші видання, сприяє розповсюдженню літературних творів, наукових досліджень та культурних матеріалів. Видавництва співпрацюють з друкованими ЗМІ для просування своїх продуктів та підвищення їхньої впізнаваності серед читачів.

Загальновідомо, що пресові видання, підпорядковані органам державної влади, нездатні ефективно виконувати головну функцію — максимально об'єктивно й неупереджено інформувати читача про ті чи інші важливі суспільно-політичні, культурні тощо події. [35, с. 249]. Актуальним стає питання про незалежність ЗМІ в Україні, особливо якщо цю пресу фінансово підтримують державний або місцевий бюджети. З 1990-х років у нашій країні це питання стоїть особливо гостро. Однак, перспективи євроінтеграції України вимагають необхідності реформування вітчизняних ЗМІ.

Під час приєднання до Ради Європи у 1995 році, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечувати плюралістичну демократію, верховенство права та захищати права і основні свободи людини. У своїх оцінках щодо виконання цих зобов'язань, Рада Європи наголошувала на необхідності невідкладної демократизації діяльності ЗМІ в Україні. Так, у Резолюції № 1466 «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» від 5 жовтня 2005 р. ПАРЄ звернула увагу на важливість таких дій із «покращення умов для функціонування плюралістичної демократії в Україні»: перетворення державних телерадіокомпаній на канали громадського мовлення; роздержавлення друкованих ЗМІ, які заснували органи державної влади й місцевого самоврядування; гарантування прозорості власності на засоби масової інформації та ін. [35, с. 249].

Незважаючи на ці рекомендації, реформування друкованих ЗМІ утримувалося на протязі тривалого періоду. Політичні мотиви та інтереси самих власників медіа стали перешкодою для здійснення цієї реформи.

На початку 2014 року в Україні існувало понад 600 комунальних газет. Часто ці видання функціонували як засоби "ретрансляції" інтересів місцевої влади та використовувалися як адміністративні ресурси для прихованої агітації, фінансово підтримуваної за рахунок місцевих бюджетів. За даними Державного комітету з питань телебачення і радіомовлення, протягом 2013 року фінансову підтримку отримали 645 газет з місцевих бюджетів, загальна сума склала 97 899 500 гривень. Тільки у 2015 році з київського міського бюджету на комунальні медіа було виділено 35 мільйонів гривень. Подібною була ситуація і з парламентською газетою «Голос України», журналом «Віче», на фінансування яких із держбюджету 2015 р. було витрачено понад 14 млн грн. [35, с. 250].

Не дивлячись на гальмування процесу становлення незалежними ЗМІ, реформування все-таки відбулося, тому Україна свої зобов'язання, щодо обмеження впливу державної та місцевої влади на пресу й створення рівних

умов діяльності друкованих засобів масової інформації різних форм власності, перед Радою Європи та українським суспільством виконала.

Держкомтелерадіо розробив проект Концепції підтримки та розвитку регіональних ЗМІ, яка має вдосконалити законодавство й створити привабливі економічні умови для розвитку саме регіональних ЗМІ [35, с. 257].

Однак проблема впливу держави на пресу не єдине занепокоєння. В останні роки в Україні, а також у всьому світі, спостерігається поступове зниження тиражів друкованих видань. Ця тенденція набуває все більшої актуальності.

Згідно з даними ПАТ "Укрпошта", на 1 липня 2015 року тираж друкованих видань за передплатою в Україні склав 11 мільйонів 300 тисяч примірників. З того часу цей показник постійно зменшувався, і на 2019 рік він становить 7 мільйонів 810 тисяч примірників. Голова Національної спілки журналістів України Сергій Томіленко зазначив, що протягом останніх трьох років ринок передплати в Україні скоротився на 3 мільйони примірників, що становить 27%. Загальнодержавні видання знаходяться у кращій ситуації, отримуючи 58% коштів від передплати, тоді як локальні медіа переживають більшу кризу, отримуючи лише 42% коштів [9, с. 273].

Проблема зниження тиражу також пов'язана з тим, що до 2016 року більшість засобів масової інформації була у державній власності і тільки недавно пройшла процес реформування та вийшла з-під підпорядкування державних органів. На сьогоднішній день цей процес вже завершений, і станом на 31 жовтня 2019 року з 760 друкованих ЗМІ, 611 видань пройшли реформу та стали незалежними.

Проте запізнення з цією реформою в Україні призвело до того, що дотовані владою ЗМІ опинилися в складних ринкових умовах і, не маючи достатнього досвіду у медійному бізнесі, стикаються зі значним спадом. Це особливо стосується невеликих друкованих газет, які видавалися в малих локальних містечках, а також окремих ЗМІ обласного значення. Сьогодні такі

місцеві медіа в Україні є значним сегментом українського інформаційного простору, складаючи близько 40% його обсягу [9, с. 273-274].

Цікавість споживачів інформації зосереджена на місцевому контенті, який газети надавали, оскільки загальнодержавні видання не встигають охопити цю нішу. Навіть зафіксовано зростання довіри до місцевої преси. Нажаль, частина локальних друкованих видань вже закрилася, а інші перебувають на межі банкрутства. Деякі газети ще тримаються на ринку, проте вони використовували традиційні методи поширення інформації та взаємодії з читачами, тому їхні тиражі з кожним роком зменшуються і це може призвести до втрати прибутковості у майбутньому. Це призведе до значного зниження місцевого контенту на медіа ринку. На відміну від друкованих органів влади та муніципальних видань, які були передані у приватну власність або засновані журналістськими колективами після державної реформи 2016 року, існують газети і журнали, що мають більший досвід роботи в ринкових умовах. Тож навіть між ними і роздержавленими ЗМІ конкуренція досить жорстка: на локальному рівні дві-три місцеві приватні газети з більшим досвідом самостійного ведення медіа як бізнесу сьогодні витісняють нещодавно роздержавлену пресу [9, с. 273-274].

У 2019 році проводився моніторинг друкованих видань, який підтвердив наявність ознак порушення Закону України "Про рекламу" та "Про вибори народних депутатів" у 21,1% опублікованих матеріалів.

Зафіксовано найбільшу кількість порушень у Донецькій області, де 53% матеріалів мали сумнівний зміст. На другому місці була Запорізька область з показником 40%, а на третьому - Хмельницька область з 37%.

Меншу, але все ж помітну кількість таких матеріалів було опубліковано у газетах Луганської області - 29%, Кіровоградської області - 23%, Миколаївської області - 20%, Вінницької області - 17% і Черкаської області - 16%. Зокрема, такий некоректний контент часто з'являвся перед виборами. Загалом, спостерігалася наступна динаміка у політичному році: у

лютому - 15,5%, у квітні - 22,3% та у червні - 28,1% матеріалів мали ознаки замовності [9, с. 276].

Варто відзначити, що люди похилого віку переважно складають аудиторію друкованих видань, тоді як молодша та середня вікова групи зазвичай отримують інформацію з Інтернету.

Згідно з результатами дослідження, замовленого міжнародною організацією ГО Internews і проведеного соціологічною компанією InMind, українські громадяни все більше спираються на Інтернет як основне джерело інформації та новин. З 2015 року кількість українських користувачів Інтернету зросла на 12%, досягнувши 82% населення країни. Найшвидше зростання використання онлайн-медіа спостерігається серед осіб у віці від 46 до 65 років. Отже, у зв'язку з кризою друкованих видань газети та журнали мають адаптувати свій контент до цифрових викликів. Ситуація спонукає друковані ЗМІ, котрі у минулому столітті були однією із найбільш поширених форм комунікації, сьогодні шукати додаткові канали привернення уваги читача, поступово вливаючись в Інтернет-простір [9, с. 279-280].

Саме тому в Україні все частіше рекомендують переходити до Інтернет-технологій. Це допоможе краще спілкуватися з аудиторією, збільшити кількість читачів та швидше передавати інформацію.

Саме тому все частіше в Україні рекомендують переходити до використання Інтернет-технологій. Це дозволяє забезпечити краще спілкування з аудиторією, збільшити кількість читачів та швидше поширювати інформацію. Центральні ЗМІ швидше адаптувалися до цих нових тенденцій, тоді як невеликі регіональні медіа все ще не встигають за ними [9, с. 279-280].

Однак, якщо йдеться про всенародні друковані ЗМІ, ситуація там краща. Вони повністю відчули на собі вплив редакційної конвергенції. Фінансування здійснюється за рахунок медіахолдингів, які накопичують кошти і розподіляють їх між різними структурами.

Однак, навіть це не допомагає в умовах кризи друкованих видань. Ілюстрацією негативних тенденцій є закриття однієї з найвідоміших газет "Сьогодні", яка належала до медіа групи "Україна". Журналісти цієї газети тепер зосереджені виключно на цифровій платформі. [9, с. 282].

У порівнянні з 1990 роком кількість нових виданих книг зросла втричі, проте загальний наклад зменшився. Пік видань газет спостерігався у 2000-х роках. У видавців журналів спостерігається постійне зростання кількості видань та їхніх накладів, що є найкращим показником. Водночас, випуск журналів і періодичних видань пережив справжній підйом протягом років незалежності. Спочатку динаміка була подібна до книговидавництва, збільшення різноманіття журналів при одночасному зменшенні кількості примірників. Але з середини 2000-х сукупні наклади почали суттєво перевищувати показники 1990 року [50].

Журнали та періодичні видання мали великий успіх у перші роки незалежності. Так само, як і в книговидавництві, значно збільшилось різноманіття, а з ним кількість примірників. Приблизно з середини 2000-х р. наклади почали перевищувати показники дев'яностих років.

В кінцевому підсумку, сукупний річний наклад зріс майже втричі, а різноманіття видань збільшилося з 185 у 1990 році до 3259 у 2013 році, останньому році перед окупацією Криму Росією та початком російсько-української війни на Донбасі [50].

За даними прес-служби Держкомтелерадіо, у 2020 році в Україні було видано 1529 газет, з них 467 національного розповсюдження, 214 регіональних (обласних) та 752 місцевого розповсюдження (207 міських, 360 районних тощо) [16].

Згідно з Книжковою палатою України, загальний річний наклад газет у 2020 році становив понад 1 155 мільйонів примірників. Це значно менше, ніж у 2018 році. Протягом двох років кількість газет зменшилась на 207, а річний наклад скоротився на 672 тисячі примірників.

У 2020 році найбільша кількість газет за назвами виходила в Києві (366), Дніпропетровській (107), Запорізькій (87), Київській (84), Харківській (82), Вінницькій (67) та Полтавській (60) областях, тоді як найменше - у Закарпатській (24), Івано-Франківській (24), Рівненській (24) та Чернівецькій (17) областях.

Більшість газет (822 видання) виходили один раз на тиждень, 83 видання виходили двічі на тиждень, тільки одне видання в Україні виходило шість разів на тиждень, а чотири видання - п'ять разів на тиждень.

Українською мовою було надруковано 828 газет, російською - 293, двома мовами - 344, а іншими мовами - інші видання. Проте найбільші річні тиражі відносилися до російськомовних видань (470,364.5 тис. примірників), тоді як україномовні видання мали наклад 426,188.9 тис. примірників [16].

За даними "Укрпошти" на 2021 рік, загальний показник передплат скоротився на 5% порівняно з 2020 роком і становив близько 6.3 мільйона примірників. Загальнодержавні видання становили 4.08 мільйона примірників, а місцеві - 2.25 мільйона примірників. У січні 2020 року загальний наклад передплати преси в Україні склав 6.67 мільйона примірників, а у січні 2019 року - 7.8 мільйона примірників.

У Департаменті поштових послуг «Укрпошта» зазначають, що негативними факторами передплати на друковані ЗМІ стали:

- Вплив пандемії (частина видань закрилася, передплатні Каталоги скоротилися на 10% або на 441 індекс)
- Урядова заборона попередньої оплати бюджетними коштами товарів та послуг;
- Адміністративна реструктуризація районів;
- Діджиталізація, зокрема , перехід на передплату електронних версій видань.

Водночас у Національній спілці журналістів України зазначили, що найбільшими факторами, які провокують падіння тиражів українських газет,

є агресивна тарифна політика «Укрпошти» та неякісна поштова доставка преси [26].

В перше десятиліття незалежності книжкова промоція фактично ігнорувалася українськими видавцями, які здебільшого обмежувалися використанням ЗМІ для популяризації книг. [34, с. 255]. Сьогодні, як і на початку незалежності, існує кілька загальнополітичних, друкованих та інтернет-видань, які регулярно надають різноманітну інформацію про книги. До них належать такі видання, як "Україна молода", "Лівий Берег", "Український тиждень", "Дзеркало тижня", "День", "Українська правда. Життя" та "Високий замок". Регіональні видання також освітлюють події літературного життя, а літературна критика та події відбуваються в літературно-критичних часописах, таких як "Кур'єр Кривбасу", "Березіль", "Критика" та тижневик "Літературна Україна". [34, с. 249].

РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЛІТЕРАТУРНИХ ВИДАНЬ УКРАЇНИ

2.1. Література для дітей та підлітків

Видавництва будь-якої літератури завжди є орієнтованими на широке коло читачів, що й відповідно реалізується у їхній концепції видавничої справи. Якщо порівнювати обидва видавництва – «Видавництво Старого Лева» та «АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», то насамперед варто зазначити, що вони орієнтовані як на дитячу так і на дорослу аудиторію.

Оскільки видавництва спеціалізуються на дитячих книгах, вони пропонують широкий вибір видань, приурочених саме до дитячого читача. Книги класифікуються за віковою категорією, що є стандартною практикою в видавничій галузі [52].

Зокрема, видання призначені для дітей дошкільного віку (до 6 років), молодшого шкільного віку (6-10 років), середнього шкільного віку (11-14 років) та старшого шкільного віку (15-18 років).

У даному випадку, вся література у «Видавництві Старого Лева» орієнтована на діток різних вікових груп:

- від 0 до 2 років: «Іде святий Миколай», «Улюблені машинки2», «Кольорові овочі», «Кольорові фрукти та ягоди», «Кучеряві заводять хом'ячка», «Всім пора колядувати», «Лист до Миколая»
- від 3 до 6 років: «Казки під ялинку», «Велика книга різдвяних ігор», «Епоха динозаврів», «Маленький Санта», «Аврора та інші принцеси», «Заврик і його молодший брат», «Казки Різдва», «Шапочка і кит», «Мануель і Діді. Велика книга маленьких мишачих пригод», «Крамничка тітоньки Мальви», «Чорна-чорна курка», «Казка про старого Лева»
- від 7 до 10 років: «Різдвозавр», «Різдво у лісі», «Професор Астрокіт і світ атомів. Подорож фізикою», «Гномики. Факти,

міфи, нісенітниця», «Таємне життя єдинорогів», «Єнотик Бо і повітряна куля», «Леля з будиночка на дереві»

- від 11 до 16 років: «З Ейнштейном у рюкзаку», «Борошняні немовлята», «Викрадач вічності», «Клуб червоних кедів. Подруги forever!», «Комплект книг «У світлі світляків»», «Перемагаючи долю. Повій, вітре!»
- 16+: «Дорослі зненацька», «Світлокопія», «Напівзагублений», «Хроніки Південного», «Середина світу», «Руки розбійника» та інші[13].

У даному випадку більш ліпший поділ дитячої літератури на сайті представлено видавництвом «АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», а саме:

- Малятам: «Білосніжка та семеро гномів», «Бременські музики», «Будиночок, в якому ніхто не спить», «Велике місто, маленький зайчик, або Мед для мами», «Літачок-рятівничок», «Пан Коцький»;
- Дошкільний вік: «Песик та його місячні друзі», «Пластилінові дива», «Повітряні рибки», «Різдвяна рукавичка», «Рукавичка», «Сорока-Білобока», «Українська абетка», «Улюблені вірші», «Улюблені вірші – CD», «Улюблені вірші. 2-й том»;
- Молодший та середній вік: «Джури і підводний човен», «Джури козака Швайки», «Найновіші пригоди їжачка Колька Колючки та зайчика Косі Вуханя», «Незвичайні пригоди Алі», «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу»;
- Юнацтву: «Найновіші пригоди їжачка Колька Колючки та зайчика Косі Вуханя», «Незвичайні пригоди Алі», «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу», «Бартімеус: Амулет Самарканда»[12].

Варто зазначити, що вибір дитячих книг справді досить значний та розрахований на різні вікові категорії, проте гортаючи книги, що подані на

сайті книгарні можна зустріти один і той же примірник, але у різних категоріях, що при виборі книги може викликати низку питань, для якої саме вікової категорії можна віднести те чи інше видання.

Однак, не зважаючи на деякі неточності у групуванні літератури за віковою категорією, обидва видавництва мають вражаючий вибір друкованих видань, що свідчить про їхню якість та широку співпрацю з багатьма авторами.

Щодо жанрової специфіки, у видавництві "АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА" можна знайти літературу різних жанрів, включаючи альбоми, вірші, енциклопедії, оповідання, казки, повісті, романи, драматургію та монографії.

Наприклад, альбоми, видані видавництвом "АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА", включають такі роботи, як "Аеропорт у фотографіях і текстах", де автор розглядає умови перебування українських захисників під час захисту Донецького аеропорту; "Богдан Антків: маестро з династії диригентів", де зібрані спогади та статті про хорового диригента Богдана Анткова; "Галерея котів", яка пропонує своєрідний погляд на життя автора через фотографії з котиками; "Нова радість стала", що містить українські народні колядки та щедрівки; "Пластилінові дива", який представляє фотографії картин, виконаних з використанням пластиліну [12].

Віршований жанр даного видання також різноманітний, він представлений такими виданнями як «Із янголом на плечі» І. Малковича, «Гора і квітка», «Не будь мала козою», «Нова радість стала», «Падав сніг на поріг», «Сорока-Білобока», «Яблуко добрих вістей».

У видавництві «АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» енциклопедії представлені декількома екземплярами, а саме «Український космос», де висвітлено здобутки таких космонавтів як Ю. Кондратюка, С. Корольова, В. Глушка, М. Янгеля, В. Челомея та Г. Лозино-Лозинського.

Ну й звичайно не можна не зазначити за подарункове видання, яке можна вважати путівником до виставки Британської бібліотеки в Нью-Йоркському історичному товаристві під назвою «Гаррі Поттер: історія магії»,

де представлено справжню скарбницю магічних артефактів, а також чернетки рукописів та оригінали рисунків Дж.К. Ролінг і дивовижні ілюстрації поттеріани роботи Мері Грандпре, Джима Кея та Браяна Селзніка.

Що стосується оповідань та дитячих казок, видавництво "АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА" пропонує книги, які задовольнять навіть найвимогливіших читачів і їхніх батьків. Для малюків доступні такі видання, як "Їжачок та соловейко", "Велике місто, маленький зайчик, або Мед для мами", "Падав сніг на поріг". Для дітей молодшого і середнього віку є "Відьми", "Золотий павучок", "Золоторогий олень", "Казки Туманного Альбіону", "Квідич крізь віки" [12].

Повісті та романи відповідають інтересам юнацтва та дітей молодшого і середнього віку і включають такі видання, як "Бартімеус: Око голема", "Бухтик з тихого затону", "Мій братик мумія і гробниця Ахнетута", "Таємниця зміїної голови", "Чудове чудовисько в Країні жаховиськ", "Шерлок Голмс".

Зі свого боку, видавництво "Старий Лев" також має широкий асортимент літературних жанрів, таких як альбоми та арт-буки, біографії та мемуари, поезія, художня проза, віммельбухи, картонки, вірші для дітей, ілюстровані історії та казки.

Незважаючи на те що «Видавництво Старого Лева» є більш молодшим у порівнянні з виданням «АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», його асортимент є значно розширеним, на що вплинув і той факт, що від початку свого існування він був орієнтований одночасно як на дитячу так і на дорослу аудиторію, а «АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» більше ніж 10 років були лише дитячим виданням.

В асортименті видавництва також є книги-альбоми, такі як "За львівськими брамами", "Українер. Країна зсередини", "Книга мого роду". Наприклад, альбом "За львівськими брамами" містить 112 сторінок і розповідає історію старого міста, демонструючи на фотографіях сецесійні

розписи, зруйновані елементи вітражів, величні сходові клітки та квіткові мозаїки [12].

Також варто зазначити, що в цій категорії доступний новий формат для українського видавничого ринку - розмальовка-антистрес для дорослих під назвою "Чарівний сад". Це альбомне видання на 96 сторінках, яке містить ілюстрації для розфарбовування, малювання та пошуку прихованих істот всередині.

Проілюструвала книгу відома шотландська художниця та дизайнер Джоанна Басфорд. У 2015 році «Чарівний сад» залишався лідером продажів серед українських видань (за даними мережі Книгарня «Є»). На початку 2015 року у видавництві вийшла друга частина розмальовки-антистрес «Зачарований ліс», а наприкінці року – «Загублений океан».

У «Видавництві Старого Лева» енциклопедичні видання майстерно поєднуються з абетками. Наприклад, на сайті видавництва можна знайти абетку-енциклопедію «Шептицький від А до Я» з 2015 року, яка отримала премію «Найкраща книга Форуму видавців – 2015». Головна мета цього арт-буку для сімейного читання полягає в тому, щоб показати відомих діячів української культури з несподіваного і дуже людяного боку. Крім того, серію абеток-енциклопедій поповнила книга «Франко від А до Я» з 2016 року [13].

Також «Видавництво Старого Лева» пропонує видання під назвою "віммельбухи", які переважно є великоформатними книжками з картону, що не містять текстових повідомлень, за винятком обкладинки, вступу та коротких текстів, що інтегруються у зображення.

Кожен розворот є панорамою, виконаною зазвичай без значних просторових спотворень, у наївно-реалістичному стилі із чіткими лініями та контрастними кольорами. Віммельбухи можуть бути цікавими читачам різного віку. Вони сприяють розвитку різних моделей сприйняття й обробки інформації, а також заохочують до читання.

На сайті книгарні видавництва доступний окремий розділ під назвою «Книги-розглядалки (віммельбухи)», де можна ознайомитись з такими

виданнями: «Карти» (2014), «Карти» (2017), «Атлас Міст» (2018), «Що ховається у тілі?» (2017), «Під землею» (2016), «Що ховається у лісі?» (2016), «Що ховається у морі?» (2017), «Рік у лісі» (2016), «Рік у місті» (2017), «П'єр і місто лабіринтів. Таємниця Емпайр Мейз Тауер» (2017), «П'єр і місто лабіринтів. У пошуках викраденого Каменя» (2016), «Рік у Чарівній Країні» (2017), «Врятуй тварин» (2017) [13].

Крім того, варто зазначити, що восени 2016 року «Видавництво Старого Лева» анонсувало випуск хрестоматій сучасної української дитячої літератури для 1-2 і 3-4 класів, що увійшли до серії «Шкільна бібліотека».

Всього буде видано дві збірки для цих класів з накладом по 340 тисяч примірників. Упорядницею цих видань є письменниця Тетяна Стус. Видання цих книг здійснено за державним замовленням з підтримкою Міністерства освіти і науки України та Інституту модернізації змісту освіти.

Наразі у видавництві «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» відсутня навчальна література, але можна припустити, що в майбутньому вони також можуть спрямовувати свої зусилля на видання якісної навчальної літератури.

2.2. Література для дорослих

Як вже зазначено, видавництво "АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА" має широкий асортимент книжок, який не обмежується дитячою аудиторією, а націлений також на дорослих. Вони пропонують великий вибір книжок без поділу за віком або тематикою, що свідчить про їхню різноманітність і доступність для різних читачів. У видавництві "АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА" представлені різні жанри літератури, зокрема альбоми, вірші, повісті, романи, драматургія та монографії, що дає можливість знайти книгу за власним смаком та інтересами. Цей розмаїття літературних жанрів робить видавництво привабливим для широкого кола читачів, незалежно від їхніх вподобань та знань.

Альбоми у видавництві «АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» представлені такими виданнями як «Аеропорт у фотографіях і текстах», де автор звернув

увагу на умови перебування українських захисників під час захисту Донецького аеропорту; «Богдан Антків: маестро з династії диригентів» – книга, на сторінках якої зібрані спогади та статті про хорового диригента, народного артиста України Богдана Анткова [12].

Віршований жанр даного видання також різноманітний, він представлений такими виданнями як «Із янголом на плечі» І. Малковича, «Аналогія української поезії ХХ століття. Від Тичини до Жадана», «Триста поезій» Л. Костенко та багатьох інших.

Повісті та романи, які розраховані на дорослу аудиторію, включають в себе «Українські повісті. Найкращі перекази» М. Гоголя, «Записки українського самашедшого» Л. Костенко, «День гніву» Ю. Косача та М. Р. Стеха.

Незважаючи на широкий асортимент у видавництві «АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», в Україні існують невеликі видання, які можуть конкурувати з ним. Один з таких видань - львівське видання під назвою «Човен». Воно спеціалізується на документальній літературі та художніх репортажах і за менше ніж два роки роботи випустило 5 книжок, включаючи репортаж про нацменшини України під назвою «Наші інші. Історії українського різноманіття» авторства Олесі Яремчук.

Інше видання, відоме раніше як дитяче видавництво «Фонтан казок», перетворилося на видання під назвою «Легенда». Його метою є видання та популяризація книжок сучасних українських авторів. Вони працюють як з відомими авторами, наприклад, Степаном Процюком і його книгою «Тваринам не можна помирати», так і з менш відомими, такими як Роксолана Сьома і її книга «Світи суміжні», Дмитром Білим і його книга «Кабінет доктора Калігуси», а також Тетяною Стрижевською і її книгою «Де ESC з моїх халеп». Ці книги активно привертають увагу читачів і здобувають популярність. [40].

Українське видавництво "Terra Incognita", знаходячись у Львові, займає унікальну позицію, як перше й єдине спеціалізоване видавництво, що

спеціалізується на езотеричній літературі, а також книгах з психології та філософії. Основною метою цього видавництва є представлення особливих творів, які сприяють розширенню світогляду та збагаченню духовного розвитку читачів. Серед виданих вже творів видавництва особливу увагу привертає розкішно видана книга під назвою "Сковорода. Найкраще", яка визнається шедевром, а також в планах видавництва – видання збірки "Байки харківські", очікується, що вона здобуде значну популярність серед широкого кола читачів [40].

У сучасному цифровому середовищі, інтернет-книгарні відіграють значну роль у популяризації друкованих книжок серед українських читачів, роблячи їх більш доступними. Цей канал продажу книг активно розвивається завдяки гнучкій ціновій політиці, постійному оновленню асортименту та наданню зручних інструментів для пошуку необхідної літератури. Зокрема, варто відзначити, що найбільша українська інтернет-книгарня Yakaboo.ua пропонує безкоштовну доставку обраних покупцем книг до будь-якого поштового відділення мережі Укрпошти [41]. Ці фактори сприяють зростанню популярності інтернет-книгарень та покращенню доступу до книжкової продукції для широкої аудиторії.

Сьогодні більшість великих видавництв намагаються збільшити попит на свою продукцію за допомогою інтернет-ресурсів. Так, на інтернет-сайтах таких видавництв, як "Пелікан", "Ранок", "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА" розміщена інформація про підготовку до участі в книжкових виставках, запрошення відвідати книжковий ярмарок, безоплатне розповсюдження книг серед дитячих будинків та бібліотек [18]. У свою ж чергу, Видавництво Старого Лева, пропонує багатий вибір електронних книг, що значно підвищує кількість читачів.

У числі доступних електронних видань присутня книга репортажів Наталі Гуменюк "Загублений острів. Книга репортажів з окупованого Криму". У протягом шести років журналістка здійснювала поїздки в

окупований Крим, збираючи репортажі, що описують реальні історії людей, чие життя зазнало змін після анексії Криму Російською Федерацією з 2014 по 2019 рік. Ці репортажі відображають трагедії правоохоронних органів, військових та цивільних осіб з різними політичними переконаннями.

На сучасному книговидавничому ринку спостерігається тенденція до зростання електронних видань. Електронні книги є зручними для обробки інформації на комп'ютерах та дозволяють зекономити кошти. Проте, слід зазначити, що такі видання піддаються піратству. Деякі веб-сайти пропонують завантажити електронні книги безкоштовно, за умови реєстрації або здійснення електронних платежів, що набагато менше вартості звичайної друкованої книги [18, с. 4]. Навіть на офіційному веб-сайті Видавництва Старого Лева згадана вище книга доступна в електронному варіанті за ціною, що втричі менше, ніж друкована версія. Це обумовлено використанням значних матеріальних ресурсів при друку книги, а також зростанням витрат на оформлення та друк у порівнянні з електронною версією.

На даний час, на деяких інтернет-сайтах вітчизняних видавництв міститься інформація, спрямована на підвищення інтересу українців до національного культурного продукту та читання [18, с.4].

Недостача книг, що стосуються мистецтва, традицій, історичних постатей та сприяють відродженню та зміцненню національної свідомості, була відчутною на багатьох веб-ресурсах. Такі видання почали з'являтися лише після прийняття Верховною Радою України у грудні 2016 року Закону "Про внесення змін до деяких законів України щодо обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту". Цей закон зупинив масовий імпорт російських книжок до країни, а вітчизняні видавництва стали активніше спрямовувати свою увагу на західні видання.

Враховуючи постійне зростання кількості користувачів Інтернету, що становить приблизно 10 мільйонів українців, можна зробити висновок, що

інтернет-ресурси мають значний вплив на систему поширення книг. Мережа Інтернет сприяє зміцненню позицій вітчизняних видавництв на внутрішньому ринку та підвищенню їхньої конкурентоспроможності [18, с. 5].

2.3. Наукова література

Наукова соцмережа «Scientific Social Community» здійснює моніторинг науково-популярних журналів та подій і виділяє наступні науково-популярні видання на сучасному українському ринку: «Журнал із соціальної критики», «Світогляд», «Країна знань», «Колосок», «Станіславський натураліст», «Куншт» та «Science». Варто зазначити, що журнал «Куншт» вже перейшов до онлайн-формату [2]. Також важливо класифікувати дитячу науково-популярну літературу окремо.

Станом на 2020 рік в Україні налічується 45 науково-популярних видань, на які можна оформити підписку, із них 26 є власного українського виробництва. Зазначено, що серед цих видань 12 публікацій українською мовою, серед яких один є календарем знаменних і пам'ятних дат, а інший є Національним класифікатором України. Рубрикатор науково-технічної інформації [1].

Ми провели аналіз 10 періодичних друкованих журналів, які відносяться до категорії "науково-популярні", з різними тематиками. Зокрема, вивчались журнали з історичною тематикою, такі як "Історія. Новий погляд" і "Маловідома історія. Далеке і близьке", соціально-політичні журнали "Гетьман" і "Трибуна", соціально-культурні видання "Пам'ятки України. Науковий альманах", "Світогляд" і "Народна творчість та етнологія", а також науково-технічні журнали "Країна знань" і "Вічний мандрівник". Отже, на практиці в Україні існує лише два україномовних науково-технічних популярних періодичних журнали.

Звернемо увагу на кількість науково-популярних видань у деяких країнах. Наприклад, у Латвії існує 9 журналів від одного видавництва, при цьому тільки один з них має технічну спрямованість [2].

У Польщі публікуються 28 науково-популярних періодичних видань польською мовою, із яких значна кількість присвячена історичним тематикам, а 9 журналів – технічним питанням [2].

Німеччина має 12 журналів, включаючи декілька німецькомовних представництв американських видань, з яких 9 націлені на технічну тематику [3].

У США журнали публікуються англійською мовою, класифікуються за галузями науки і мають глобальний охоплення, зокрема серед англійськомовної аудиторії. Всього налічується 24 постійних друкованих науково-популярних журналів та 5 газет, присвячених технічним питанням із поміткою "life sciences". Проте, кількість видань англійською мовою фактично є більшою завдяки друкованим журналам Великобританії.

Слід зазначити, що журнали в США класифікуються докладно, виокремлюючи різні категорії. Серед них: загальні видання, такі як всесвітньо відомі журнали *Scientific American*, *Discover* і журнал Масачусетського технологічного інституту; спеціалізовані журнали з астрономії, наприклад *Air & Space*, *Astronomy*, *Mercury*, *Planetary Report* та інші; а також інші видання, які не публікують міждисциплінарні дослідження, але зосереджені на зв'язку нейронаук з психологією (наприклад, *Scientific American Mind*) або критично ставляться до псевдонауки в новітніх наукових публікаціях (наприклад, *Skeptic*) [2].

Фінансування науково-популярних видань здійснюється по-різному в кожній країні. Проте, під час надання грантів науковим інститутам або лабораторіям, обов'язковою умовою фінансування є звіт про популяризацію результатів діяльності наукової групи або лабораторії.

Отже, популяризація наукових результатів – це обов'язкова вимога надання грантів на дослідження, тобто рівень фінансування наукових

добробок напряду залежить від рівня фінансування науково-популярних публікацій. Грунтуючись на законі матеріалістичної діалектики Гегеля щодо переходу кількісних змін в якісні, можна зробити висновок, що кількість науково-популярних журналів (а також їх загальне фінансування) впливає на рівень розвитку науки у країні загалом.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНИХ ВИДАНЬ В УКРАЇНІ

3.1. Основні проблеми друкування та популяризації літературних видань

У незалежній Україні видавництва мають різноманітні типи відповідно до досліджень І. Копистинської. Залежно від форми власності видавництва можуть бути державними, приватними (власність одного громадянина України), колективними (власність колективу, громадських організацій, релігійних організацій тощо), спільними (на основі об'єднання майна різних власників) або заснованими на власності юридичних осіб. Відносно підпорядкування, видавництва можуть бути самостійними або підрозділами різних підприємств і організацій, таких як фірми, асоціації, спільні підприємства, прес-служби газет і журналів, поліграфічні підприємства, науково-дослідні інститути тощо [2].

На нашу думку, така типологія є належно обґрунтованою і відповідає сучасному видавничому ринку. У 90-х роках минулого століття відродилися деякі традиції книговидавничої справи, що існувала в період Української Народної Республіки, коли серйозні видавничі структури функціонували не тільки в обласних, але й в районних центрах. Дослідниця зазначає діяльність таких видавництв, як фірма "Абетка" у Кам'янці-Подільському, "Відродження" у Дрогобичі, "Вік" у Коломиї та інші. [2].

Однак у сучасних умовах економічної кризи регіональні видавництва переживають складні часи. Наприклад, видавництво "Відродження" зазнає фінансових труднощів і звертається до зацікавлених меценатів з проханням надати фінансову допомогу для покриття заборгованостей з підготовки та друку книг. Також, у окремій таблиці видавництво вказує на спад продажу друкованої продукції з 2009 року. [7]. Отож, маючи загальну кількість суб'єктів видавничого ринку в сучасній Україні та виокремивши деякі

тенденції, розглянемо 144 послідовно основні проблеми, з якими зіштовхуються видавці з часу проголошення незалежності України..

Законодавчі проблеми на українському видавничому ринку відзначає дослідник М. Тимошик, який написав кільканадцять статей про юридичну нерегульованість. Однією з основних причин, на яку він звертає увагу, є Закон України "Про видавничу справу" (1997 р.), який регулює видавничий ринок. За думкою науковця, цей закон не вирішує реальних проблем українських видавців. У статті 3 цього закону, разом з десятком інших цілей видавничої справи, зазначено такі: «сприяння національно-культурному розвитку українського народу шляхом збільшення загальної кількості тиражів, обсягів та розширення тематичного спрямування українського книговидання; забезпечення доступу українського суспільства до загальнолюдських цінностей шляхом перекладу державною мовою кращих здобутків світової літератури, науки тощо; здійснення книговидання російською мовою для забезпечення культурних потреб російського населення в Україні з урахуванням імпорту друкованої продукції; здійснення книговидання мовами інших національних меншин в Україні...» [38]. Згідно з витягом з Закону, особливе значення відводиться виданням російською мовою, які, як показують статистичні дані, складають значну частку на видавничому ринку. За даними Книжкової палати України з 2012 року, кількість видавничої продукції, зокрема книг і брошур українською мовою, становила 26 036 видань з загальним накладом 62 120,5 примірників. При прийнятті Закону України про регіональні мови підтримка видань російською мовою зростає. В "видавничому" законі містяться й інші юридичні аспекти, які в певній мірі суперечать заявленій підтримці національного видавництва.

Дослідники вказують на відсутність прийняття будь-якого юридичного документа на рівні Верховної Ради, який би посилив національне видавництво в незалежній Україні після прийняття Закону України про видавничу справу у 1997 році. Економічні проблеми є нерозривно

пов'язаними з недостатнім юридичним підкріпленням українських видавців. Достатньо вказати на те, що українські підприємства майже не забезпечують папером національних видавництв, і з моменту проголошення незалежності російський папір був дешевим і більш доступним для національних видавництв. За даними розслідування журналу "Країна", на ринку з'явився дешевий китайський папір [8, с. 38].

Національному книговидавцю досвідчує труднощі, пов'язані не лише з обмеженим виробництвом власного паперу, але й з проблемами оподаткування. Перед 2011 роком в Україні на книги та іншу друковану продукцію стягувалось 20% ПДВ, хоча багато цивілізованих країн мають звільнення від оподаткування для національних книг. Навіть після скасування цього податку, видавці в Україні не відчували пом'якшення. Віктор Гутковський, один з керівників успішної видавничої організації "Літературна агенція "Піраміда"", в коментарі для львівського інтернет-видання "Львівський портал" заявив: "На сьогодні діє закон про підтримку українського книговидання, в якому українські видавці звільнені від ПДВ і податку з доходу до 2015 року. На сьогодні видавництво "Піраміда" не сплачує ні ПДВ, ні податок з доходу. Нещодавно був прийнятий закон про національний культурний продукт, який не просто обурило мене, але поставив факт, що я повинен зовсім покинути видавничу галузь... Два роки тому в моєму видавництві працювало 40 осіб, а наразі — 20! ... Питання виникає, чи були задіяні якісь фахівці видавничої галузі у розробці цього закону? — жодного! Те, що відбувається зараз, є спробою понизити видавничу галузь на коліна" [38, с. 5].

Цей емоційний коментар являє собою об'єктивну реакцію видавця на законодавчі та економічні реалії в Україні. За інформацією порталу Zaxid.net, президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів Олександр Афонін у лютому 2012 року заявив, що Україна значно поступається за обсягами виробництва книг у Європі. Навіть з урахуванням

підручників, навчальних посібників та видань відомств і міністерств, на одного українця припадає менше однієї надрукованої книги на рік.

Якщо в Україні щорічно виділяється приблизно 20 тисяч назв видань, то в Німеччині ця цифра становить близько 100 тисяч. За даними Біржевого союзу німецької книготоргівлі, німці щороку витрачають на книжки приблизно 9,7 мільярда євро, тоді як українці витрачають лише 380 тисяч євро на книжки.

Дитяча періодика завжди була і залишається одним із основних засобів комунікації, яким до дитини поступає інформація різного змісту і форми. Щодо української дитячої періодики, можна сказати, що діти сьогодні мають вибір читати. Існують чудові журнали, які існують вже багато десятиліть і спадщина радянської періодики (наприклад, "Барвінок", "Малятко", "Дзвіночок"). Нажаль, через певні позалітературні причини, журнал "Соняшник" припинив своє існування з 2006 року. З'явилися нові журнали, такі як "Пізнайко", "Дивосвіт", "Буслик", "Клас!", "Не журись", "Словознайка", "Стежка", "Терентій" і т. д. Однак залишається актуальним питання двомовності. Поряд з україномовними журналами існує значна кількість російськомовних видань, які, так само як і книжки, часто є дешевшими. Тому наявність україномовних дитячих журналів ще не означає, що вони широко популярні серед дітей, але вказує на наявність вибору для дітей інформації українською мовою.

При обговоренні недоступності та "елітарності" сучасної дитячої книжки важливо враховувати причини, що призводять до такої ситуації. Серед них можна виділити відсутність урядової підтримки, необхідність внесення змін до законів про видавничу справу в Україні, потребу у створенні нових фондів та встановленні літературних премій. На сьогоднішній день премія імені Лесі Українки не здатна виконувати ту функцію, яку в радянські часи виконували десятки літературних премій в галузі дитячої літератури.

3.2. Перспективи розвитку та поширення літературних видань в Україні

Українські масові засоби інформації регулярно зосереджують свою увагу на стані українського книжкового ринку. Часто ці публікації мають негативний відтінок, оскільки в багатьох сферах громадського життя переважає російська мова. Однак, в освітній галузі українська мова зберігає своє домінування. Стратегія розвитку книговидавничої справи ґрунтується на багатофункціональному значенні книги в суспільному житті. Книга розглядається як інструмент формування культурних цінностей та установок, потужний засіб накопичення духовної культури та активний стимулятор творчості [18, с. 1].

Зростання книговидавництва в Україні спостерігається з початком конфлікту на Донбасі, коли громадяни почали принципово відмовлятися від російських книг.

Внаслідок агресії з боку Росії, люди відмовилися від читання російськомовних книг. Якщо до початку конфлікту вони становили 80% від загального обсягу продажів, то наразі ця частка зменшилася до 40-60% і продовжує скорочуватися. Люди просто голосують гривнею. Помітно з'явилися відмінні книжки від українських видавців, таких як Книжковий клуб "Клуб сімейного дозвілля", Видавництво "Старий Лев" та інших [58, с. 184].

У 2014-2015 роках патріотичний настрій в країні призвів до зростання попиту на україномовні книжки, що сприяло розвитку україномовного книжкового ринку. Українські видавці активізували свою діяльність, використовуючи нові видання для зміцнення своїх позицій на ринку. Поширення книг значною мірою здійснювалося через книгарні та книжкові ярмарки, що сприяло зростанню відсотка книжок, проданих у цих місцях. Водночас спостерігалось зменшення відсотка книжок, куплених на ринку або з неорганізованих джерел. Ця тенденція, в певній мірі, пов'язана зі

скороченням імпорту книжкової продукції з Росії. За період з 2013 по 2015 роки кількість імпортованих в Україну російських книжок зменшилась у кілька разів. Вартість цих книжок у 2015 році становила приблизно 3,7 мільйона доларів (у 2013 році - 23 мільйони) [41].

Для гуманітарної безпеки країни важливим було питання змісту російських книжок, які просочувались на український ринок. Серед них траплялись зразки антиукраїнської пропаганди, які фальшували історію, містили заклики до ліквідації української державності й у позитивному світлі показували боротьбу проти неї. Тому гостро постала потреба задіяти правові та інші механізми, які би унеможливили поширення в Україні таких книжок.

В грудні 2016 року Верховна Рада України прийняла закон про обмеження ввозу книг з Росії [25, с. 115]., що позитивно вплинуло на стан книговидання в Україні. Насамперед це обмеження діяло на літературу антиукраїнського характеру, також цей закон заморозив ввіз книжок з Росії на пів року.

Почала зростати кількість літературно-художніх і перекладних у цій ніші видань; навчальних та навчально-методичних видань; нормативно-практичних видань. Водночас зменшується кількість видань з медицини та охорони здоров'я ; видань для дітей та юнацтва; громадсько-політичних видань [25, с. 115].

Українські видавці розпочали використовувати маркетингові стратегії, що призвело до поліпшення структури маркетингового ринку. Одним з важливих змін є поява української non-fiction літератури, яка надає відповіді на актуальні питання, зокрема науково-популярної літератури [41].

Також варто відмітити, що обсяги перекладеної літератури майже подвоїлися протягом 2015-2017 років. Це можна пояснити зменшенням імпорту російських книжок та зростанням інтересу українців до західного культурного контенту та технологій. Українські видавці намагаються

задовольнити цей попит. Крім того, ринок дитячої книжки динамічно розвивається. Проте є недостатньо високоякісних книжок для підлітків і молоді, хоча залучення цієї аудиторії до читання є важливим фактором для інтелектуального розвитку наступних поколінь [41].

Важливою складовою діяльності видавництва є ефективна мережа збуту. Проте українські міста мають задовільну ситуацію з книгарнями лише в Києві, Харкові, Львові та Дніпрі [58, с. 183]. В інших містах ситуація значно гірша, а в обласних центрах іноді навіть відсутній жоден книжковий магазин. Для подальшого розвитку видавничої справи в Україні необхідно провести дослідження цільової аудиторії відповідно до тематики видання. Також важливо популяризувати читання, створювати сприятливі умови для авторів та вдосконалювати механізми видавничої справи. На державному рівні потрібно вирішити питання системного пільгового кредитування суб'єктів галузі, залучення інвестицій з інших сфер бізнесу для розвитку видавничої справи на вигідних умовах, закріплених у законодавчих актах [6, с. 11].

Розвиток інформаційних технологій та сучасних ЗМІ надає можливості для швидкого прогресу книговидання. В контексті розвитку інформаційного суспільства в Україні потрібно формувати державну політику, спрямовану на розвиток вітчизняного книговидання з метою задоволення культурно-освітніх потреб суспільства, захисту національного інформаційного простору та забезпечення конкурентоспроможності української книги на внутрішньому і, в майбутньому, зовнішньому ринках. Це можливо шляхом використання суб'єктами видавничої справи нових технологій книговидання та покращення якості української книжкової продукції [58, с. 181].

Також можна наголосити про змінені форми маркетингу в галузі книговидання. Це значно підвищує ефективність впровадження наступних процесів:

- демаркетинг, який має орієнтуватись на потреби суспільства загалом. В книговиданні, це перш за все – альтернатива і вироблення смаку споживача. Тут треба бути вкрай обережним, адже пряма заборона може навпаки спровокувати незаконний попит. Тобто продукт може стати ще бажанішим, адже заборонений плід солодкий;
- ремаркетинг – збільшення продажу. Процес ремаркетингу полягає у пошуку нових можливостей комунікації з цільовою аудиторією для забезпечення зростання продажу, повернення клієнтів, забезпечення повторних продажів. Передбачається крос-продаж, тобто допродаж для представників частини цільової аудиторії, що здійснила раніше купівлю;
- синхромаркетинг використовується для стабілізації попиту, збуту і зведення до мінімуму коливань попиту. Реалізується через використання гнучких цін та засобів просування;
- турбомаркетинг у книговиданні полягає у скороченні часу на створення нового товару та аналізує відповідну реакцію на виявлений попит книг [25, с. 116].

Наведені вище форми маркетингу допоможуть покращити стан книговидання в Україні. Бо нині в країні не існує державної програми популяризації читання, хоча подібні програми у країнах ЄС приносять чималі результати.

Необхідність такої програми виникає з того, що в Україні читання втрачає свою важливість у сфері дозвілля, поступаючись перегляду фільмів, телевізійних програм, спілкуванню в соціальних мережах та іншим заняттям. Тенденція до спаду культури читання має глобальний характер, але ситуація в Україні є особливо незадовільною [41].

Усвідомлення проблем книжкового ринку України спонукало українську владу до запровадження інституційних інновацій. Одним з найвидатніших кроків стало створення Українського інституту книги (УІК), що підпорядковується Міністерству культури України [47]. Метою його діяльності є формування книжкового ринку, відродження культури читання та модернізація українського видавництва за європейським зразком.

У 2019 році Ольга Михайлова, представник Національного інституту стратегічних досліджень, надала наступні рекомендації з метою сприяння розвитку та поширенню української літератури та видань:

«Верховній Раді України, Комітету Верховної Ради з питань культури і духовності, Кабінету міністрів України із залученням неурядових експертних інституцій:

- повернути до розгляду «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав» за №7539 та ухвалити його.
- Кабінету міністрів України, Міністерству культури України, Міністерству освіти і науки України, Українському інституту книги із залученням неурядових експертних інституцій та громадськості:
- розробити і затвердити до кінця 2019 р. загальнодержавну цільову національно-культурну програму популяризації читання в Україні на 2020-2024 рр.
- Кабінету Міністрів України, Міністерству фінансів України, Українському інституту книги із залученням експертних інституцій:
- розробити механізми пільгового кредитування підприємств книгозбуту та гуртової торгівлі;

- запровадити систему пільг для поштових сервісів, які надають послуги з пересилки продукції українських видавництв споживачам, з метою здешевлення цих послуг для споживача;
- розробити і ввести в дію систему щорічної звітності органів місцевої влади щодо стану надання книготорговельних послуг у регіонах відповідно до діючих нормативних актів;
- запровадити гранти для українських видавництв (а також авторів, перекладачів, ілюстраторів тощо), що спеціалізуються на створенні книжок для підліткової та юнацької аудиторії.

Держкомтелерадіо, Українському інституту книги із залученням ЗМІ та громадськості:

- забезпечити широке висвітлення засобами радіомовлення та інших ЗМІ перебігу конкурсів у сфері літератури і книговидавництва, урочистого оприлюднення їхніх результатів, вручення премій, відзнак і нагород;
- встановити обов'язкові нормативи контенту ЗМІ (у % від обсягів ефірного часу чи друкованих площ), спрямованого на популяризацію читання та української книжки, а також розробити механізм контролю за дотриманням цих нормативів [41].

Подальший розвиток видавничої галузі більшою мірою буде залежати від зовнішніх чинників, які в свою чергу будуть впливати на обсяги виробництва та купівлі продукції. На сьогоднішній день, на ринку книговидавництва з'явилася конкуренція, бо кожне видавництво орієнтується на попит читача. Завдяки цьому значно підвищилась якість книг, дизайн ілюстрованого матеріалу дуже покращився, особливо в дитячій літературі.

Подальший розвиток видавничої галузі буде значною мірою залежати від зовнішніх факторів, які в свою чергу впливатимуть на обсяги

виробництва та споживання видавничої продукції. На сучасному ринку книговидання спостерігається жорстка конкуренція, оскільки кожне видавництво орієнтується на задоволення попиту читача. Це призвело до помітного покращення якості книг, а також до значних покращень у дизайні ілюстрованого матеріалу, особливо у сфері дитячої літератури.

Потреба наших громадян у самоосвіті, особистісному розвитку, ознайомленні з новими творами сучасної української літератури та світовими бестселерами спонукає видавців до постійного пошуку нових талантів та створення високоякісних книг. Зацікавленість культурним життям стає все більшою, що свідчить про те, як великі черги утворюються на зустрічі з письменниками на книжкових виставках та в магазинах нашої країни [4, с. 17].

Лише після проведення комплексних заходів можна розраховувати на значне та динамічне зростання обсягів виробництва та споживання різножанрової вітчизняної літератури, попит на яку в останні роки помітно збільшився [6, с. 11].

ВИСНОВКИ

Книга, яка є найціннішим досягненням людства, пройшла всі етапи розвитку цивілізації і залишається невід'ємною складовою сучасного етапу. Книги та процес читання позитивно впливають на формування особистості. Сьогодні помітно, що як держава, так і суспільство приділяють більше уваги розширенню читацької аудиторії. Крім того, у 21 столітті світ стикається з проблемою "кризи освіти".

Проблема освіти є не лише в українському контексті, вона виникає внаслідок глобальних і об'єктивних процесів. Це наслідок швидкого розвитку технологічного прогресу, прискорення темпу життя, появи нових засобів комунікації та нових джерел інформації.

Протягом всіх історичних етапів наше суспільство завжди виявляло природний інтерес до знань і високої духовності, а цей інтерес знаходив своє втілення у книгах. Книга вважається потужним засобом виховання і важливим чинником розвитку інтелектуальних здібностей читача. Вона завжди була джерелом духовного багатства народу і вічної історії. В книгах ми знаходимо натхнення для життя, творчості і праці.

Книга - це написаний, переплетений і скріплений предмет, будь-який текст, створений автором, який можна читати в школі, бібліотеці або вдома. Книга - це товар, який можна придбати в магазині, це папір з надрукованими на ньому буквами. Книга стає мертвою без читача. Вона була мертвою ще до того, як була знята з полиці й почала читатися. Книги живуть, поки ми їх читаємо, і вони живуть, доки ми не починаємо їх читати.

Колись винахід друкарства перевернув цивілізацію. Сьогодні ми стаємо свідками й учасниками нової глобальної цивілізаційної трансформації. Вона стикається зі стражданням народу від байдужості до книги, її сьогодення і майбутнього.

Зараз молодь відкрито признається, що не ознайомилася з творами певного письменника або його книгою. Зараз великі збірки творів не є

популярними. Тому не дивно, що читання стає модним. Книга відповідає сучасним тенденціям. В студентському середовищі книжка може бути розглянута як показник статусу (пригадаймо популярність книг про Гаррі Поттера Дж. Роулінг або книг С. Майєр, які також викликали певний ажіотаж, хоча й на меншій шкалі).

Читаючи книгу, людина збагачується знаннями. Через книги молодь вивчає себе і світ навколо. Якщо читання стане необхідністю і поступово вийде з життя молодого покоління, то це може призвести до незворотних культурних наслідків; можливо, це змінить сутність людства в цілому. Сучасні школярі мало займаються читанням художніх творів. Я сумніваюся, що вони також звертають увагу на наукову або популярну наукову літературу поза навчальною програмою. У сімейному оточенні книга поступово втрачає свою популярність.

Книжкова індустрія представляє собою значний сектор економіки, що приносить значні доходи. Загальний обсяг глобального книжкового ринку становить приблизно 120 мільярдів доларів, що перевищує доходи музичної індустрії. Приблизно дві третини світового видавничого обсягу припадають на шість країн, зокрема США, Китай, Німеччина, Японія, Великобританія та Франція. Специфічно, США займають 30% світового ринку книжок, але Китай показує швидкий ріст, тоді як решта країн демонструють незначне збільшення.

На сьогоднішній день книжкова індустрія зазнає складних перетворень, пов'язаних з цифровою революцією, що впливає на культурний статус і роль книг і читання. Крім того, значну частку ринку цифрових книг все більше займають незалежні автори та сервіси, що допомагають їм у створенні та поширенні літературних творів. Наприклад, майже половина продажів художньої літератури в США становиться результатом видань, що відбуваються поза традиційною видавничою інфраструктурою. Глобальна книжкова індустрія змагається за приваблення читачів і споживачів своїх продуктів.

Проте книговидання є не лише важливим елементом економічних відносин, а й сприяє культурному збагаченню суспільства, поширенню духовних та інтелектуальних цінностей, національного та світового надбання. Тому проблема літературного ринку виходить за суто комерційно-економічні рамки. Її характеристики впливають на розвиток літератури та культури в цілому.

Художні літературні видання покликані забезпечувати ознайомлення суспільства з вмістом творів художньої літератури, сприяти формуванню естетичного смаку, моральних принципів, високих моральних якостей, сприяти відпочинку. Читацьке призначення цих видань дуже широко.

Видання художньої літератури поділяються на три підтипи: наукове, науково-масове та масове.

Сьогодні видавнича справа і поліграфія виступають важливим засобом підвищення культурно-освітнього рівня громадян, їх виховання і мобілізації на вирішення найважливіших завдань господарського та громадського характеру, оволодіння законами суспільного розвитку, боротьби за соціальний прогрес, демократію й свободу.

Український поліграфічний ринок представлений державними і приватними газетами, журналами і книжковими видавництвами, спеціалізованими торговельними компаніями. Так, з часів отримання Україною незалежності кількість поліграфічних підприємств поступово зменшувалась. в останні роки ця тенденція не змінилась.

Дитяча література є органічною частиною всієї художньої літератури: загальноісторичний розвиток, творчий метод і ідейне спрямування, жанри, основні теми, художні засоби літератури для дорослих і дітей.

Характеристика дитячої літератури та дитячого читання визначається їх виховною функцією та особливостями дітей різного віку.

Письменники про дітей і для дітей часто думали про народне виховання. Це відображено в їхній роботі. Звернення до виховання як великої сили в житті людини бере свій початок із народної педагогіки.

Книги покликані розширити уявлення про світ, познайомити з природою та речами, які постійно оточують дитину. Вони допомагають активно вивчати мову, відчувати красу і виразність рідної мови.

Станом на 2020 рік в Україні було виявлено 45 науково-популярних видань, які доступні для підписки. З них 26 видань були виробництва України, включаючи 12 видань українською мовою. Зазначені видання включали календар знаменних і пам'ятних дат та Національний класифікатор України, а також рубрикатор науково-технічної інформації.

Український поліграфічний ринок складається з державних та приватних газет, журналів та книжкових видавництв, а також спеціалізованих торговельних компаній. Від часу отримання Україною незалежності кількість поліграфічних підприємств поступово зменшувалась, і ця тенденція продовжується й донині.

У сучасній українській літературі виявляються певні тенденції розвитку, але проблеми залишаються нагальними. Незважаючи на це, спостерігаються позитивні процеси: письменники та науковці поступово звертають свою увагу на книгу. Як зазначив М.Наєнко під час виступу на останніх "Філологічних семінарах", "велика література народжується саме у кризові епохи". Крім того, зважаючи на "страшні слова, коли вони мовчать" за Костенковим, можна стверджувати, що ми перестали мовчати - це перший крок до подальшої динаміки. Обговорення проблем української літератури свідчить про те, що вона на шляху до вирішення.

Щодо книжкового асортименту, то вітчизняні видавництва активно заповнюють жанрові ніші художньої, дитячої та юнацької літератури, видань для дозвілля. Протягом останніх трьох років спостерігається певне відродження вітчизняної журналістики. Однак часто вона заповнена перекладними виданнями іноземних авторів. Частково порожніми залишаються простори для спеціалізованої та ділової літератури, технічних і технологічних видань, наукових видань з природознавства, техніки, архітектури, сільськогосподарських технологій та спеціалізованих словників

з сучасної термінології. Суттєво бракує вітчизняної літератури, спрямованої на розвиток людського потенціалу, формування професійних умінь, навичок та сучасних знань у всіх сферах людського життя в населення країни.

Проте підготовка або переклад і видання такої літератури потребують значних додаткових фінансових ресурсів, яких у вітчизняних книговидавничих підприємств наразі недостатньо. За роки незалежності українські видання втратили профільних авторів. Наприклад, науковий кластер 80-90-х років минулого століття не може продовжувати свою діяльність через вікові обмеження. Нове авторське покоління так і не сформувалося. Це пояснюється двома факторами. Перша причина - відсутність фінансування наукових досліджень. Друга причина - недостатня популярність видавництв, оскільки максимальний наклад наукової літератури обмежений 500 примірниками, що з фінансового погляду не є привабливим.

Подальший розвиток мережі залежить не тільки від здатності видавців відчувати бажання читачів, а й від зовнішніх факторів, які впливають як на купівельну спроможність, так і на обсяг виробництва. На книжковому ринку з'явилася значна конкуренція, учасники якої приділяють особливу увагу потребам читачів та спонукають їх до самостійного вибору. Під впливом вимогливих читачів якість книг у всіх видавництвах значно покращилася. Багато видавництв зосередилися на творчому розвитку ілюстрованих матеріалів, особливо в дитячій літературі.

Запити нашої громадськості щодо самоосвіти, особистісного розвитку, ознайомлення з новинами української літератури та світовими бестселерами змушують видавців постійно шукати нові таланти та створювати якісні книги. Зацікавленість у культурному житті зростає, що підтверджується чергами на зустрічі з письменниками на книжкових ярмарках та в магазинах по всій країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андріїв І. В. Критерії оцінки складності книжкових видань в умовах комп'ютерних технологій / І. В. Андріїв // Наукові записки. Львів. УАД. – 2002. – Вип.5. – С. 32-37.
2. Білоусов Є. Дитяча література і дитячий письменник в формуванні інтелекту і духовності сучасної української нації / Є. Білоусов // Світ бібліотек. – 2002. – № 2. – С. 17-18.
3. Богдан Л. В. Особливості графічного оформлення лексичних одиниць в японській дитячій літературі (на матеріалі казок) / Л. В. Богдан // Сходознавство. – 2008. – № 43. – С. 17-25.
4. Бурнашов І. Ю., Сучасний літературний ринок: український ракурс (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами 2016 –2018 pp.) - [WWW document]. – Режим доступу: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematich_ogliadi/2018/LitRin.pdf
5. Бусько А. Д. Ілюстрування дитячих книг в Україні - [FTP archive] / А. Д. Бусько. – Режим доступу: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/39-dev-yata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-konferentsiya/128-ilyustruvannya-dityachikh-knig-v-ukrajini>
6. Буряк С. Книговидавнича діяльність сучасної України: стан, тенденції та перспективи розвитку / С. Буряк // Вісник Книжкової палати, (1). – 2021 – С. 10-21.
7. Валуєнко Б. В. Архітектура книги / Б. В. Валуєнко. – К. : Мистецтво, 1976. – 90 с.
8. Валуєнко Б. В. Композиція видання: мистецтво зовнішнього оформлення книги / Б. В. Валуєнко – Київ: НМК ВО – 1992 – С. 98

9. Василик, Л. Є. (2021). Тенденції функціонування друкованих медіа в Україні. С. 272-287
10. Вернигора Н. Література для дітей у ХХ ст.: жанрово-тематичний аспект / Н. Вернигора // Наукові записки Інституту журналістики. К.: Інститут журналістики КНУ Тараса Шевченка, 2004. – Т. 14. – С. 87-94.
11. Вернигора Н. М. Українські дослідники періодики та книговидання для дітей / Н. М. Вернигора // Українське журналістичкознавство. – 2013. – Вип. 14. – С. 80-86.
12. Видавництво «АБА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» - [On-line news posting]. – Режим доступу : <http://ababahalamaha.com.ua/uk/>
13. Видавництво «Старого Лева» - [On-line news posting]. – Режим доступу : <https://starylev.com.ua/>
14. Видання для дітей. Поліграфічне виконання : ДСТУ 29-62002. – [Чинний від 2002–08–01] - [On-line news posting]. – Режим доступу : <http://www.chytomo.com/standards/vydannya-dlya-ditey-polihrafichnevykonannya-hstu29-62002>
15. Волощук К. І. Матеріальна конструкція сучасної дитячої книжки – іграшки / К. І. Волощук // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №1. – С. 152-160.
16. В Україні минулого року виходили 1 529 газет, лише одне видання - шість разів на тиждень - [On-line news posting]. – Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/general/733904.html>
17. Гавенко С. Кваліметричний аналіз поліграфічного виконання дитячих видань українського книжкового ринку / С. Гавенко, М. Мартинюк // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 2. – С. 15-17.
18. Гастинщиков В., Проблеми українського книговидання у засобах масової інформації / Гастинщиков В., // ISSN 2076-9326. Вісник Книжкової палати. 2011. № 12 – с. 1-5

- 19.Городенко Л. М. Інтерактивна книга / Л. М. Городенко // Інформаційне суспільство. – 2010. – № 12. – С. 16-19.
- 20.Грипич С. Н. Роль дитячої художньої літератури у формуванні особистості та мовного розвитку дитини // Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – 2012. – №5. – С 15-18.
- 21.Грисюк М. П. Дитяча книга західної України видавництва, особливості, сучасний стан / М. П. Грисюк // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв . Мистецтвознавство. Архитектура. – 2011. – №3. – С. 27-29.
- 22.Дзюбишина-Мельник Н. Художній стиль і мова творів для дітей / Н. Дзюбишина-Мельник // Культура слова. – К. : Наук. думка, 1992. – Вип.42. – С. 85-90.
- 23.Єфімова М. П. Дизайн дитячої книги в Україні: проектно-художні принципи і засоби : дис... канд. мистецтвознавчих наук: 17:00:07 / М. П. Єфімова. – Харків, 2015. – 390 с.
- 24.Єфімова М. П. Типологія дитячої книги / М. П. Єфімова // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. – 2014. – Вип. 20(2). – С. 143-147.
- 25.За два роки тиражі українських газет скоротилися на півтора мільйони примірників, – НСЖУ - [On-line news posting]. – Режим доступу: <https://np.pl.ua/2021/02/za-dva-roky-tyrazhi-ukrains-kykh-hazet-skorotylysia-na-pivtora-mil-yony-prymirnykiv-nszhu/>
- 26.Здражко А. Є. Відтворення ілюстративних елементів у дитячій літературі [WWW document] / А. Є. Здражко. – Режим доступу : http://philology.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2011_36/351
- 27.Злобіна О. Огляд художнього оформлення дитячої книжки 1980-1990 рр. / О. Злобіна // Матеріали науково-методичної конференції

- професорсько-викладацького складу та аспірантів інституту за підсумками науково-творчої роботи за 1996 рік. – Х., 1997. – С. 49-50.
28. Іванченко О. В. Формування стилю художнього оформлення видань для дітей видавництва «Веселка» / О. В. Іванченко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2013. – Т. 50. – С. 102-105.
29. Касьяненко К. М. Генезис функціонального формотворення дитячої книги / К. М. Касьяненко // Вісник мистецтвознавства. – 2012. – № 26. – С. 78-85.
30. Кизилова В. В. Дитяча література: стан, проблеми, перспективи - [FTP archive] / В. В. Кизилова. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/16569>
31. Кіліченко Л. Українська дитяча література: Навчальний посібник / Л. Кіліченко. – К.: Вища школа, 1988. – 264 с.
32. Кондратюк І. В. Особливості ілюстраційного оформлення / І. В. Кондратюк // Наукові записки інституту журналістики. – 2011. – № 45. – С. 65-68.
33. Копистинська, І. М.; Гринівський Й, Т. С. Засоби промоції книжкових видань: досвід незалежної України. / Копистинська І. М., Гринівський Й. Т. // Наукові записки [Української академії друкарства]. Серія: Соціальні комунікації - 2015 - С. 247-256
34. Костилева, С. О. Роздержавлення друкованих ЗМІ України (2015–2019): особливості проведення реформи, результати, значення. - Сторінки історії, 2019, 49. – с. 247- 258
35. Круть І. Ю. Дитяче видання: шлях до читача : навч. посіб. для студ. ф-ту філол. та журналістики / І. Ю. Круть; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2011. – 115 с.
36. Литвиненко О. Криза дитячого читання в контексті національного книговидання / О. Литвиненко // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 6. – С. 6-10.

- 37.Майовець А. І. Художнє оформлення дитячих творів українських видань в творчому доробку Сергія Іванова - [WWW document] / А. І. Майовець. – Режим доступу : <http://ivanovart.name/pdfdoc/publication-andrij-majovec.pdf>
- 38.Майовець А. Ілюстрування дитячих книг художниками-випускниками Української академії друкарства останньої чверті ХХ ст.: Досвід художньо-технічного виконання / А. Майовець // Народознавчі зошити. – 2013. – № 4. – С. 750.
- 39.Мина Ж., Голощук Р., Розвиток галузі книговидавництва в Україні на сучасному етапі / Мина Ж., Голощук Р. // Інформація, комунікація, суспільство: Матеріали 8-ї Міжнародної наукової конференції ІКС-2019 (16–18 травня 2019, Чинадієво). – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. - С.-115-116 - [FTP archive]. – Режим доступу: <https://ena.lpnu.ua/items/e99c94e8-4597-4f8f-9610-022bdb6c9a67>
- 40.Михайлова О. Ю., Актуальні проблеми ринку книжкової продукції в Україні в контексті завдань гуманітарної політики - [WWW document]. – Режим доступу: - <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/aktualni-problemi-rinku-knizhkovoi-produkcii-v-ukraini-v>
- 41.Огар Є. І. Дитяча книга: проблема видавничої підготовки : навч. посіб. / Є. І. Огар. – Львів : Аз-Арт, 2002. – 159 с.
- 42.Огар Є. І. Мова дитячого літературного дискурсу: функціонально-комунікативні аспекти дослідження / Є. І. Огар // Вісник Сумського державного університету : зб. наук. пр. – 2006. – № 3 (87). – С. 10-17.
- 43.Огар Є. І. Типологічний аналіз сучасної книги для дітей / Є. І. Огар // Львівська наук. б-ка ім. В. Стефаника, 1999. – № 6. – С. 371 - 384.
- 44.Огар Є. І. Українська дитяча книжка: сучасний стан і перспективи / Є. І. Огар // Діалог культур: Україна у світовому контенті. Мистецтво і освіта: Зб. наук. праць. – Львів, 1998. – № 3. – С. 308 - 313.
- 45.Олійник В. А. Сучасний погляд українського художника-ілюстратора на оформлення дитячої книги (на прикладі творчості Костя Лавра) / В.

- А. Олійник // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв . Мистецтвознавство. Архітектура. – 2011. – № 7. – С. 146-149.
- 46.Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення системи державного управління у книговидавничій сфері - [FTP archive]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/954-19>
- 47.Особливості оформлення дитячої літератури - [On-line news posting]. – Режим доступу : <http://knig.org.ua/osoblyvosti-oformlennya>
- 48.Рейтинг українських видавництв - [On-line news posting] / Інформація. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://bookforum.ua/rejtyng-ukrayinskyhvydavnytstv>
- 49.Скільки книг, газет та журналів було видано за 25 років незалежності - [On-line news posting]. – Режим доступу: <https://www.prostir.ua/?news=skilky-knyh-hazet-ta-zhurnaliv-bulo-vydano-za-25-rokiv-nezalezhnosti-infohrafika>
- 50.Скленар І. Проблеми національного книговидання у сучасний період - [WWW document]. – Режим доступу : <https://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Z/Z2014/JRN/PDF/11.pdf>
- 51.Таранов Н. Н. Комунікативний статус сучасної дитячої книги / Н. Н. Таранов // Мова і культура. – К., 2003. – № 6. – С. 92 - 100.
- 52.Ті, що малюють між слів. 7 українських ілюстраторів, яких варто знати - [On-line news posting]. – Режим доступу : <http://life.pravda.com.ua/culture/2016/07/8/214736/>
- 53.Український художник-ілюстратор, роботи якого здатні зачарувати кожного - [On-line news posting]. – Режим доступу : <http://artslooker.com/ukrainskiy-khudozhnik-ilyustrator-robyty-yakoho-zdatni-zacharuvaty-kozhnoho/>

54. Федіна Ю. Освітньо-виховний потенціал ілюстрації дитячої книги / Ю. Федіна // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. – 2014. – Вип. 35. – С. 119-124.
55. Харченко О. М. Дизайн оформлення української дитячої книги на прикладі казок / О. М. Харченко // Вісник ХДАДМ. – 2010. – №1. – С. 63-66.
56. Хемій М., 9 малих українських видавництв дорослої літератури, за якими варто стежити - [On-line news posting]. – Режим доступу: <https://blog.yakaboo.ua/10-malyh-vydavnytsv-uk-lit/>
57. Чебикін О. Я. До проблеми психологічної експертизи художньої літератури для учнів молодших класів / О. Я. Чебикін, О. О. Мошковська // Наука і освіта. – 2014. – № 6. – С. 134-137.
58. Шапошникова А., Українське книговидання: стан і проблеми / А. Шапошникова // Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: Матеріали міжнар.наук.-теор. конференції студ. та аспір. 10 - 11 квітня 2019 року: - Харків: НТУ „ХПІ”, 2019. – 679 с. – Укр., англ. мовами – с.-181-185
59. Шевченко В. Художньо-технічне оформлення видань різних видів / В. Шевченко // Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2007. – Т. 27. – С. 97-112.
60. Шпаков А. П. Художник і книга / А. П. Шпаков. – К. : Мистецтво, 1973. – 248 с.
61. Шулькова К. І. Тенденції розвитку дитячої літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття / К. І. Шулькова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер. : Філологічні науки. – 2015. – Вип. 5. – С. 294-303.
62. Шульська Н., Манюхіна А. Ілюстративна культура сучасної дитячої книги: видавничі норми й читацькі вимоги / Н. Шульська, А. Манюхіна

// Scripta Manent: молодіжний науковий вісник інституту філологій й журналістики. – 2016. – №6. – С. 152-154.